

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt V. De situ & dispositione rerum in loco.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

1. Cor. 2.

adspicit, literas non cognoscit: ita stultus & animalis homo, qui non percipit ea, quæ Dei sunt, in visibilibus istis creaturis foris videt speciem, sed intus non intelligit rationem. Qui autem spiritalis est, & omnia diiudicare potest, in eo quidē quod foris considerat pulchritudinem operis, intus concipit quam miranda sit sapientia Creatoris. Et idē nemo est cui opera DEI mirabilia non sint, dum inspiens in eis solam miratur speciem, sapiens autem per id quod foris videt, profundam rimatur divinæ sapientiæ cogitationem; velut si in una eademq; scriptura alter colorem seu formationem figurarum commendet, alter verò laudet sensum & significationem.

Bonum ergo est, assidue contemplari & admirari opera divina, sed ei qui rerum corporalium pulchritudinem in usum novit vertere spiritua-lem. Nam & idē Scriptura tantopere nos ad desideranda mirabilia DEI excitat, ut per ea quæ foris credimus, intus ad agnitionem veritatis veniamus. Vnde Psalmista pro magno aliquo se jam & hoc fecisse commemorat, & adhuc facturum promittit dicens: *Memor fui dierum antiquorum.*

Ps. 142.

Meditabor in omnibus operibus tuis, & in adventibus tuis exercebor. Hinc est etiam quod quibusdam ignorantibus Creatorem suum, & cultum Deo debitum idolis exhibentibus in Isaia dicitur:

Isaia 40.

cap. 2.

Quis mensus est pugillo aquas, & calos palmo ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in statera? Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores ejus sicut locusta. Qui extendit velut nihilum celum, & expandit eos sicut tabernaculum. Et Psalmista iterum in quodam loco, cum argueret idolorum colito- res, ait: *Omnes diggerunt deponia, Dominus autem celos fecit.* Quid est ergo, putatis, quod in asserctionem veræ Divinitatis opera DEI ita in medium deducuntur, & dicitur, *Dominus autem celos fecit*; nisi quia creatura rectè considerata, homini Creatorem suum ostendit?

Psalm. 95.

Consideremus & nos quanta sint mirabilia DEI, & per pulchritudinem rerum copditarum, quæramus pulchrum illud pulchrorum omnium pulcherrimum, quod tam mirabile & ineffabile est, ut ad ipsum omnis pulchritudo transitoria, etsi vera sit, comparabilis esse non possit. Et quia superius omnem pulchritudinem visibilem in quatuor constare diximus, nunc ordine per singula currentes, qualiter ex ipsis invisibilis DEI sapientia clarescat, videamus. Scio quidem quod minus erit quidquid dixerimus; sed tamen decens non est, ut idē omnino taceam; sibi præcipue, ubi si fieri posset, maxime deceret loqui deberem.

Quatuor diximus, situm, motum, speciem, & qualitatem. Primum ergo primum discutiamus. Situs est in compositione & ordine. id est, in compositione & dispositione. Compositio duo habere debet, aptitudinem, & firmitatem; hoc est, ut componenda aptè & competenter coeant, & composita firmiter cohereant. Laudabilis est compositio talis. Aptitudo consideratur in quantitate & qualitate. In quantitate, ne nimis tenuia & exilia grossis & corpulentis in qualitate, ne nimis humida siccis, nimis calida frigidis, nimis levia ponderosis, & si quæ sunt talia, inordinatè conjungantur. Vide si pulchritudini divinorum operum aliquid horum defuit, & si nihil deesse videris, jam a liquid habes unde etiam in hac parte miteris.

Et primum quidem si universalitatis hujus machinam inuitus fueris, invenes quam mirabili ratione & sapientia compositio rerum omnium perfecta sit, quam apta, quam congrua, quam

decora, quam cunctis partibus suis absoluta, in qua non solum concordiam servant similia, sed etiam quæ creante potentia diversa atque repugnancia ad esse prodierunt, dicant sapientia in unam quodammodò amicitiam & federationem conveniunt. Quid repugnantius esse potest aqua & igni? quæ tamen in rerum natura ita DEI contemperavit prudentia, ut non solum ad invicem commune societatis vinculum non dissilient, verum etiam nascentibus cunctis, ut subsistere possint, vitale nutrimentum subministrarent. Quid de humani corporis compage loquar, ubi omnium membrorum juncturae tam ad invicem servant concordiam, ut nullum omnino possit inveniri membrum, cujus officium alteri non videatur præstare adminiculum? Sic omnis naturale diligit, & miro quodam modo plurium dissimilium & in unum redactorum concordia unam in omnibus harmoniam facit. Apra est ergo & conveniens rerum omnium compositio.

Sed quomodo est firma? Quis non videtur quis non miretur? Ecce celi, quotambis suo concludunt omnia, quomodo solidi sunt, & quasi ex ærefusiles desuper circumquaque oppositi? Terra verò in medio suo pondere librata, semper immobilis perseverat, ut ceteram medio fluctuantia, hinc soliditas celorum, illinc terra stabilitas in unum coarctent & constringant, ne qua legitimos terminos dissula concordiam universitatis dirumpant. Ecce quomodo per viscera telluris tracones intrinsecus aquarum spargi, & foras per alveos suos in diversa deduci, intus furiscentem ne dissolvatur conglutinant, & foris ne fatiscasarentem rigant. Ecce quomodo in humani corporis fabrica juncturas ossium vincula nervorum ligant, & medullis intus per fistulas tibiarum diffusis, canales etiam vitalem venarum sanguinem per omne corpus deducunt, ac deinde cunctotodinem carniū curis tegmen involvit; ut & rigor ossium intrinsecus corpus sustineat, & pelliculam nimen foris defendendo custodiat. Quis duritiam lapidum, quis soliditatem metallorum, quis nodositatem roborum, quis tenacitatem glutinum, quis cetera innumera bilia enumerare queat? Ex quo claret, quam sint firma rei vincula, cum singula quæq; condita tanto niso naturam & esse suum defendant, simul verò omnia à concordia societatis suæ dissolvi omnino non queant.

CAPVT V.

De situ & dispositione rerum in loco.

POST compositionem sequitur ut de dispositione rerum, qualis sit, consideremus. Neque enim minima fiet admiratio, si quis diligenter attendat, quod sic singulis locis, singulis temporibus, singulis rebus, divina providentia causas suas distribuit, ut in nullo penitus ordo rerum perturbetur. Ecce celum sursum est, & terra deorsum. In celo stellæ & luminaria collocavit, ut subiecta omnia illustrarent. In aëre ventis & nubibus vitam fecit, ut agitationibus suis dispersæ, pluviam deorsum funderent. In gremium telluris moles aquarum recipi iussit, ut per gurgites suos hac illucq; quod nutus ferret jubentis, discurrent. Volucres in aëre suspendit, pisces aquis immergit, terram bestiis & serpentibus, & aliorum reptilium vermiumq; generibus replevit. Quasdam regiones ditavit ubertate frugum, quasdam opulenta

ria vinearum, alias fertilitate olerum, alias fecunditate pecorum, alias potentibus herbis, alias gemmis pretiosis, alias animalibus & bestis monituros, alias coloribus variis, alias diversarum artium studiis, aliis metallorum, alias thymiamatum diversis generibus: ut nulla profus regio sit, quæ non aliquid præ cæteris novum & speciale possideat; nulla item, quæ non aliquid novum & speciale ab aliis accipere queat.

Quid quod etiam ea, quæ humanis usibus necessaria sunt, in communi hominum frequentia, ipsa Creatoris providentia constituit; ea verò quæ non natura propter necessitatem, sed cupiditas expetit propter speciem, in abditis terrarum sinibus abscondit & ut quem amor virtutis ab immoderato appetitu non castigat, saltem laboris tædio victus conquiescat.

CAPVT VI.

De dispositione temporum.

HÆC de dispositione locorum diximus; quæ de dispositione temporum dicemus? Quis satis admirari potest, quàm mira ratione providentia divina cursus temporum distinxit? Ecce post noctem venit dies, ut torpentes in otio labor exerceat: post diem sequitur nox, ut fessos ad refocillandum quies excipiat. Non semper dies, non semper nox, non semper æqualis dies & nox; ne vel immoderatus labor debilitatos frangat, vel quies continuata naturam inficiat, vel identitas perpetua animo radium gignat. Item, quemadmodum vicissitudo dierum ac noctium animantia renovat, ita quatuor tempora anni ordine sibi succedentia, totius mundi speciem immutant.

Primum per teporem veris quadam innovatione mundus nascitur, deinde per fervorem æstatis quasi in juventutem robotatur, post hæc superveniente autumno ad maturitatem descendit, postremò succedente hieme ad defectum vergit. Idcirco autem semper deficit, ut semper post defectum renovari possit: quia nisi prius à statu suo deficerent vetera, quasi illis locum occupantibus non valerent exurgere nova. Hoc quoque satis mirabile in hac dispositione cernitur, quod ipsa tempora ita immutabili lege suæ mutabilitatis vires custodiunt, ut nec aliquando ab explendo ministerio suo deficiant, neque secus currentia ordinem primæ institutionis confundant.

CAPVT VII.

De ordine, qui in unaquaque re consideratur ex dispositione partium.

HÆC de dispositione temporum exempli causa dicta sufficiant; nunc illum ordinem prosequamur, qui in unaquaque re consideratur secundum congruam dispositionem partium. Hic verò intrinsecus est; alii, scilicet secundum locum & tempus, extrinseci sunt. Et hic quoque non minus miranda est sapientiæ efficacia, quæ ita congruè in universitate singula distribuit, ut nusquam omnino junctura partium generet repugnantiam qualitarum.

Ecce, ut exempli causa de multis pauca ponamus, in compositione humani corporis quanta elucet sapientia Creatoris? Sursum est homo uniformis, deorsum bifariam divisus; quia & uniforme est principale mentis, id est ratio, quæ in-

visibilia respicit: & ut gemina est animæ qualitas ita & concupiscentia, quæ deorsum ad terrena descendit. Item brachiis in latum extenditur, tibis deorsum figitur statura humani corporis; quia & intentio operationis animum extendit, & affectus desideriorum figit. Item secundum latitudinem hinc inde per digitos pedum in quinque finitur humani corporis protensio; quia sive in latum tendatur animus per intentionem operis, sive deorsum figatur per desiderium affectionis, quinque sensus sunt per quos foris exit. Item digitis ternis articularum intervallis distinguuntur, qui de una palma in manibus, de una planta in pedibus prodeunt; quia de una sensualiitate quinque sensus exeunt, in quibus prima distinctione primum sensus, deinde sentire, postmodum sensibile invenitur.

Postremò in singulis digitis extremitatum articularum capita superpositis unguitibus, quasi galeata cernuntur, ut quocumque sive manus extensa, seu pes promotus offendiculum invenerit, ipsi suo munimine prorecti, illæsi permanere possint. Similiter terrena illa ad similitudinem unguum foris sensibus inherentia, quasi in necessitate nos muniunt, sed quantum non pertinent ad necessitatem, quasi extra carnem sine sensu præcidi possunt. Ecce in humana facie quàm rationabili distinctione instrumenta sensuum collocata sunt. Supremum locum obtinet visus in oculis, deinde auditus in auribus, post hunc in naribus olfactus, atque post hunc in ore gustus. Scimus autem, quod reliqui omnes sensus foris intrò veniunt, solus visus intus foras exit, & eminus posita mirà præ cæteris agilitate percipit. Bene ergo quasi speculator eminentiorem cunctis locum obtinuit, ut quæ cæteris sensibus superventura sunt, ante periculum prævidere possit. Post hunc auditus & loco & nobilitate secundus est. Deinde olfactus. Gustus autem, qui nihil sentire potest nisi id quod tangit, meritò tardior cæteris sensibus in imò resedit. Tactus specialem sedem non habet, qui ideo universalis est, quia cunctis cooperatur sensibus. Vnde & in digitis pollex, qui tactum significat, coadunatis in unum digitis solus omnibus responderet; quia sint tactu nullus sensum esse potest.

Vide etiam quomodo in humano corpore ossa intrinsecus collocata sunt, quatenus robur eorum corpus sustineat; deinde caro ossa vestit, ut duritia eorum mollior tactum excipiat. Ad ultimum pellis carnem induit, ut sua quodammodo tenacitate ab incommotis foris accidentibus corpus muniat. Attendite, quomodo illud quod molle est & infirmum, in medio, quasi in loco tutiore ponitur; ne vel intrinsecus fulcimento carens cõcidat, vel extrinsecus munimentum non habens fatiscat. Quod autem in uno exemplificatum est, in cunctis generibus rerum inveniri potest. Sic enim cortex manit arboris, sic pennæ & rostra volucres, sic squammæ pisces; rebusque singulis secundum competentiam naturæ suæ, providentia Creatoris munimenta instituit. Hucusque de situ locuti sumus, nunc ad motum transeamus.

CAPVT VIII.

De omnifario rerum motu.

MOTVS est quadrifarius; localis, naturalis, animalis, rationalis: de quibus quia per singula

sitione
quan-
ta eluceat
sapientia
condito-
ris?

ESU

rit.